

Johann Daniel Denso

**Vtrum nostris temporibus facilius sit, an fuerit antiquitus, ad eruditionem via? Ad
Avdiendas Orationes Dvorvm Ivvenvm Ad Academiam Abevntivm, Et Horvm
Aliqvot Gregalivm, Ad Diem XXVI. Martii MDCCLXXI Habendas**

Lvbecae: Typis Georgii Christiani Greenii, [1771]

<http://purl.uni-rostock.de/rosdok/ppn1833306198>

Druck Freier Zugang

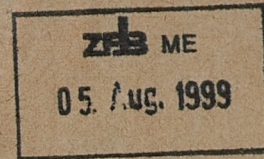
Stadtschule zu Wismar.

Programme. 1764. 69. 71. 72-75.

Mkl h

2020-
(1764)

1816 E

● entsäuert

Mull. h.
2020
(1764)

1772
Vtrum nostris temporibus facilius sit,
an fuerit antiquitus, ad eruditionem via?

AD
AVDIENDAS ORATIONES
DVORVM IVVENVM

AD
ACADEMIAM ABEVNTIVM,

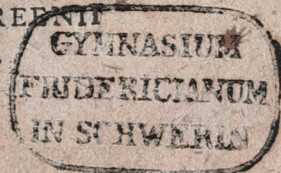
ET
HORVM ALIQVOT GREGALIVM,

AD
DIEM XXVI. MARTII c1o1occlxxi

HABENDAS,
OFFICIOSE INVITAT
IOANNES DANIEL DENSO
PROFESSOR ET LYCEI RECTOR.

LVBECAE
TYPIS GEORGII CHRISTIANI GREENII
MAGNIF. SENATVS TYPOGRAPH.

AVTHORIS ORATIONES
DVOBVM IVVENVM
ACADEMIAM ABBATIVM
IN
HISTORIA ABBATIS
DIEI XXVI MARTII
JOHANNES DANIEL DENO
RECTOR ET SACRI

IN
VITAE
ET
MORTIS
HISTORIA
A
G

DIALOGVS
PALAEPHATVS. NEOCORVS.

N.

Atqui me non serio dicere censebas? *P.* Qui pos-
sim serium putare, quod non paucis risum mo-
tuum credam? quippe, nostris temporibus non
faciliorem quam olim ad eruditionis palmam
cursum esse. *N.* Quid te impedit, quo minus idem sentias? *P.*
Communis eruditorum sententia. Neque scio, qui recum fe-
cerit, fere vllum. *N.* At nosse debebas, multitudinis suffra-
gia nec quidquam vero derogare. Argumentis vinci velim,
non alia iubentium metu. *P.* Quin plurima sunt, quibus
heic facile debellabitur. *N.* Nondum paueo, expedi arma,
habebis repugnantem. *P.* Cogita tibi ea tempora,
quibus librorum summa erat tum raritas cum caritas, vt qui
sua cuiusque manu, aut impensis grauissimis essent describendi.
N. At tu cogita mihi haec nostra tempora, vbi tanta, vel men-
strua librorum mole obruimur, vt nec seges vlla sub cumula-

X 2

tiore

riore locustarum agmine laboret. *P.* Sed eligendi optimi.
N. Id vero difficilius esse credito, quam si olera legere inter
 lolium infeliciter dominans, et ex densissimis auenis, iubeare.
P. Fateor, ante te non paucos de librarii preli abundantia
 conquestos esse, sed suppetunt de optimis quibusque libris
 consilia. *N.* Hos qui consultores audit, egregie saepe fallitur.
 Nec tuto hodie auditur, qui ante quinquennium de iis monue-
 rat: nam vix vlla est ars, quae non hoc spatio centies diffinga-
 tur, adeo ut peritissimo artis negatum sit, suae gentis de ea
 scriptores, ne dicam exteros, nosse. *P.* Fac, id fieri non pos-
 se, tum emat non nullos, nec istos magno pretio, et carebit
 describendi molestia. *N.* Sed antiqua difficultas parandi ab-
 sterrebat plures a litteris, qui nunc inconsulto eas tractant: et
 ille scribendi labor memoriam valide iuuabat. *P.* Nostin ve-
 ro iam tanti non fieri latini graecique sermonis scientiam, ut
 intentiore eius studio opus sit, quo antiqui adeo florere?
N. Fateor non maximi haberi a prudentioribus graece et lati-
 ne scribendi aut loquendi eam alacritatem, quae incomta, fu-
 rilia et barbara impudenter proiciat. Sed in pretio est, eritque
 semper, qui antiquitatis aureae instar suo sermone effingit.
P. Da mihi Manutios, Muretos, Scaligeros. Tanto horum
 sudore, horum vigiliis nos superfedemus, nihilo minus inter
 eruditos censi. *N.* Exploditur praepostera assiduitas, quae
 in ingulandis vocibus, in expungendis, aut dilacerandis po-
 rius veterum scriptis, desudat: nec pensi habetur dura imita-
 torum seruitus, aut inanis verborum pompa, qua collecta
 multa Ciceroniana stipula nihil solidi dicit, qua disiecta
 Tulliana membra noua ista compage vix cohaerent. *P.*
 Interim cadit graecarum latinarumque litterarum honos.
N. Ne time! supererunt, qui in his laudabile ponant stu-
 dium. At vernaculi sermonis cultura, qui in istarum locum
 quodam modo successisse videri potest, eo plus difficultatis
 habet, quo plures sint, qui de eius elegantia possint iudi-
 care. *P.* Id ergo in eruditionis parte ponis, vernacula lingua
 commode uti? *N.* Perinde, o bone, ac Ciceronis laus pri-
 maria haec fuit, quod prae aliis omnibus aptissime scriberet
 latine et loqueretur. *P.* Sed minori negotio eleganter latine
 dices, quam alterius populi sermone. *N.* Experire, ditissi-
 ma

ma nostra lingua non modice exercebit industriam. *P.* Huic quod impenditur studii, id lucri fit, ubi parum cures graeca aut latina. *N.* Dabo tibi, esse, qui haec posthabeant, hìgallicam aut anglicanam linguam discant opus est, neque leuori sane ausu. *P.* At facilius his carere posset, cui satis placerent veterum deliciae his multo anteferendae. *N.* Rerum periti non perinde autumant: quod Gallici sermonis vsus adeo inualuerit, vt vbiuis ferme necessarius sit, et anglicum sacram praecipue litterarum studiosis eximie prodesse constet. *P.* Vena vero poeseos latinae, ne dicam graecae, plane exaruisse videtur: quum olim Lortichius Ouidium, Homerum Rhodomannus paene vinceret, vt alia taceam. — *N.* Dulcissima haec ars vilescere fere coepit, cum a cuiusuis illotis manibus tractaretur: ne nunc quidem tamen defunt Melpomenes alumni, at felicius, si quid sentio germanice canunt nostrates Musae. *P.* Sed, si linguarum studium omittamus, in scientiis, tot nouae artium rationes, et acutissime excogitatae conformationes, quas Graeci methodos vocant, in medium prolatae sunt, vt inde facilius multo, quam potuerant antiquiores, illas ediscamus. *N.* Ipsa hac methodi varietate tantum abest vt lux adferatur scientiis, vt inde potius impeditiùs existat per artes iter. *P.* Oportebat tamen vnā omnibus praestare, quam si delegeris, per compendium ducaris necesse est. *N.* At quanto discendum damno ratio ista docendi saepius fere mutatur, quam solet alio atque alio modo transformari vestitus. *P.* Saepius tamen audio, veri cognitionem adeo nobis esse procliuem, vt veterum errores ac praeconcepcas opiniones nemo non nouerit aut explodat. *N.* Finge tibi mundum sub viri imagine. Ille rectius perspicit vt quinquagenarius illa, de quibus in iuuentute perperam iudicauerat, et suam subinde infantiam ridet, interim pluribus et grauioribus distentus. *P.* Iam circumueniam te, vt elabi non possis. Infinita sunt adminicula, quibus adiuti artes minore negotio tractamus quam veteres. *N.* Non claudes, non capies. Interim exempli loco eiusmodi quaedam proferas velim. *P.* Isti tubi, in quos vitra inseruntur, et quorum ope clarius, multo plura et abscondita in coelo videmus. *N.* Telum ficulneum. Dum regiones in lunae orbe nuncupamus, dum

dum nouem nouas errantes stellas, dum incognitam hactenus signorum innumerabilem congeriem nouimus, nonne difficilior inde redditur astrorum cognitio, astronomia graece dicta. *P.* Sunt alia vitra, adeo minutim perpolita vt corporum speciem plus quam millecuplo maiorem fistant. Horum auxilio facilius est scrutari naturam, quam sola oculorum acie, quae antea tantum licebat. *N.* Sed non perpendis inde naturae scientiam, per innumerabilem recens detectorum corporum numerum, infinite auctam, ideoque maiori labore discendam esse. *P.* Historiae vero atque Geographiae doctrinae, quanta luce gaudent, quibus et quam multis in aëre insculptis imaginibus illustrantur? vt voluptati sit, non molestiae, eas addiscere. *N.* Anne tibi in mentem venit, historiam fluminis torrentis modo, quouis saeculo accrescere, et latius multo in dies exundare? Ad geographiam quod attinet, nouus inuentus orbis, tot recens repertae terrae, tot insulae, duplo latiore faciunt emetiendum huius scientiae campum. *P.* Parum, quin ad tuam sententiam inclinem, abesse coesiteor. *N.* Pedibus in eam transibis, vbi primi subsellii eruditum ex antiquitate, cum eo, quem sibi vult haec nostra aetas. *P.* Amabo vtrumque mihi, pinge. *N.* Fiet. Ipse Cicero sit exemplo, quippe cui ciues sui eruditionis laudem non denegabant, et quem in primis orbis antiqui ornamentis ponit admirata eum posteritas. Eloquentia excelluit, in eo praecipue bene meritis de patria, quod pernoscendo atque excolendo vernaculo sermoni operam impenderit egregiam. In philosophia inde laudabilis, quod scite graece scripta optime latine perscripserit. Amplius, quod primus recte de inestis et innatis naturae officiis commentatus sit. His solis aeternam sibi gloriam peperit. *P.* At haec omnia num egregia non putas? *N.* Maxime quidem. Sed iam conice ex vulgaribus maxime et leuioribus, quae nostra tempora in summe erudito desiderare soleant. Videbis quotidie paedagogum, proposita annua vix centenorum yncialium mercede, conduci, qui pubem quatuor minimum linguas doceat, et scientiarum numerum facile duplo maiorem. Poscunt in eodem homine non eruditionis modo doctorem, sed simul Ariona, Roscium, Zeuxin. *P.* Audiui haec talia, et ex ipso hoc persuadebar, facillime ad eruditionis fastigium hoc

hoc tempore perueniri posse, quum tot ac tanta in viris iuuenibus speremus. *N.* Vereor ne haec spes in plurimis decoller. *P.* Ergo numeris omnibus absolutum doctum, quem rerum diuinarum humanarumque fere nihil lateat, vix dari credes? *N.* Aegerrime. Tanta enim est discendorum multitudo, vt omne ingenium humanum iam minus sit solius historiae litterariae oneri ferendo. *P.* Dura loqueris, sed quorsum enitatur, tua sententia, eruditionis verae studiosus? *N.* Suam, qua olim bene de humano genere mereri velit, scientiam studiosè perdiscat, ceterarum ne sit plane ignarus, et fororium istud vinculum, quo omnes inter se coniunctae sunt, ne obliuiscatur: praesertim autem eo adlaboret, vt recte de omnibus dicere et eleganter pronuntiare possit. *P.* Heic mature conformandi erunt pubis animi, vt ne multitudine opprimantur, et rite digerenda erunt singula, vt, memoria satis instructa, ne iudicii vis labare incipiat. *N.* Recte censeres. Si scholastici doctores in singulis firma fundamenta et solida praestruunt, spes est, in academiis fore, vt deinceps feliciter aedificetur. *P.* Sed hac spe, his votis an ne potitus es aliquando? *N.* Saepius, quae dei est gratia, et quod solum est laboris per octona lustra exantlati solatium. Et in praesentia ex nostris in litteratorum vniuersitatem dimittimus CAROLVM CHRISTIANVM BALTHASAREM KOCHIVM, Antistitis nostri summe reuerendi, Fautoris mei optimi, filium natu maiorem, et ADAMVM GOTHOFREDVM FABRICIVM, Senatoris huius vrbs bene merentissimi, Fautoris mei insignis, filium. Hi sunt, de quibus spes, iure suo concepta, ne nos fallat, nullus metuo, et a deo summis precibus contendo. *P.* Novi hos et ego, et optima quaeque auguror. Verum enim vero, quod in ea tere occupatum videam, alias de hoc argumento pluribus differendi sperabo occasionem, et te valere iam iubeo. *N.* Bene vale!

Ego

Ego vero agam, quod mearum partium est. Rogo itaque omnes ac singulos bonarum litterarum et scholae nostrae Patronos, Fautores et Amicos, qua decet animi submissione et obseruantia, velint benigne, ad praestitutam diem XXVI. Martii, hora VIII. matutina, in auditorio superiore frequentes adesse, et abituris nobiscum bene precari, et reliquos nostros honorifica sua praesentia ad egregie conandum hortari.

Scr. Vismariae d. XXV. Martii cIoIoCCCLXXI.

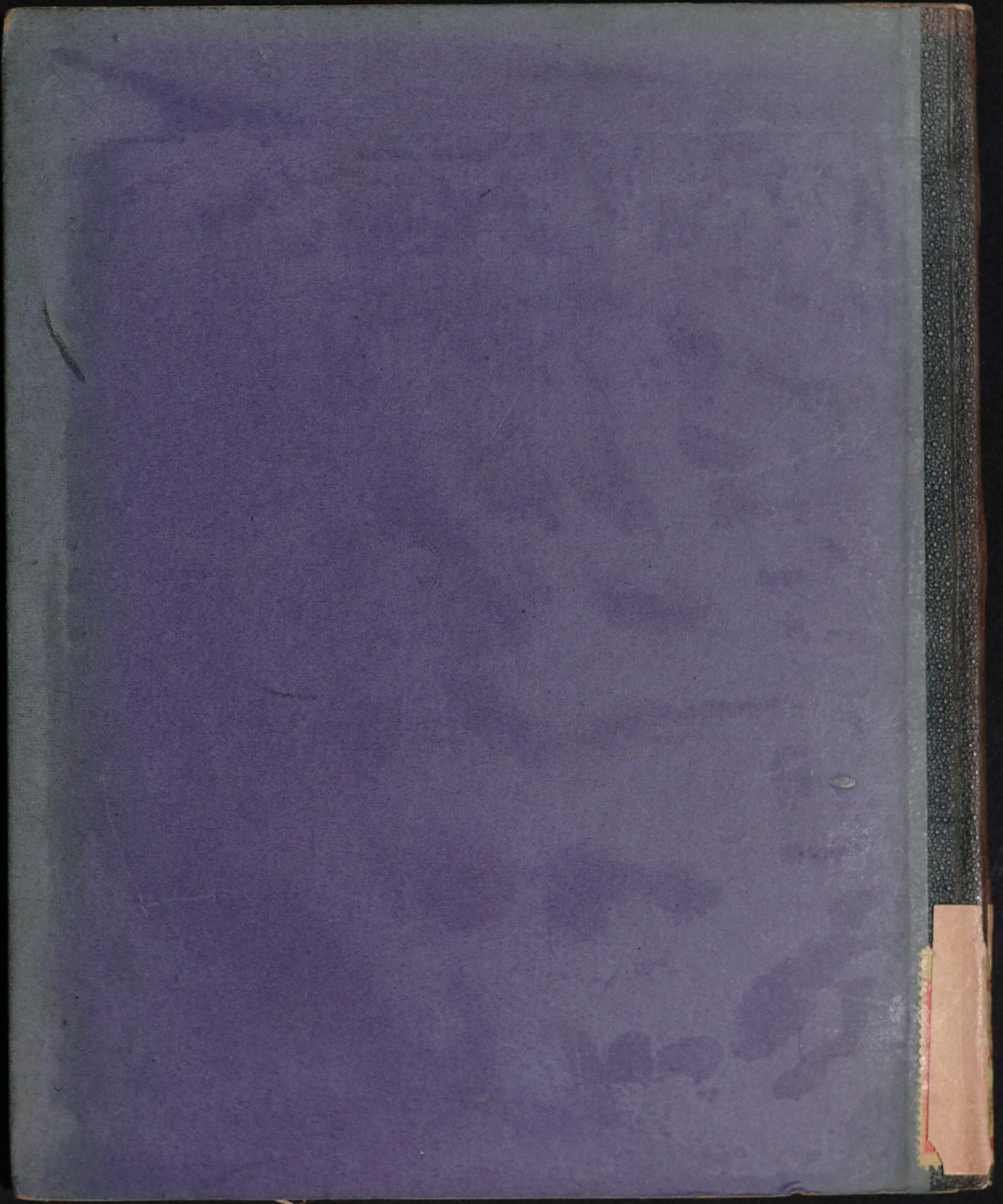
Verzeichnis der Redner.

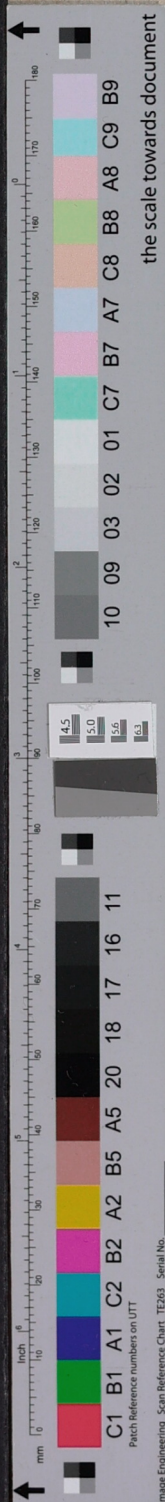
- 1) Johann Christian Rosenow, von Wildberg in Pommern, entwirft den tugendhaften und lasterhaften akademischen Jüngling. Deutsch.
- 2) Joachim Christoph Breslach, aus Wismar, zeigt an ihm die Tugend in Ansehung seiner Wirthschaft. Lateinisch.
- 3) Joachim Christian Oldenburg, von Strömkendorf, in Ansehung der Wohnung. Lateinisch.
- 4) Christian Ludwig Eschen, aus Wismar, in Betracht der Sitten. Lateinisch.
- 5) Johann Jacob Carl von Schlaff, aus Wismar, in Ansehung der Kleidung. Deutsch.
- 6) Adam Gottfried Fabricius, aus Wismar, in Ansehung der Religion. Lateinisch.
- 7) Carl Christian Balthasar Koch, der ältere von Rügen, in Ansehung der Wissenschaften. Lateinisch.
- 8) Johann Christian Koch, der jüngere, von Rügen, in Ansehung seines Umganges. Lateinisch.

33
LBMV Schwerin
003 801 829

lingua non modice exercebit industriam. *P.* Huic
ditur studii, id lucri fit, vbi parum cures graeca
N. Dabo tibi, esse, qui haec posthabeant, hī gal-
ligianam linguam discant opus est, neque leuiori
P. At facilius his carere posset, cui satis placerent
iciae his multo anteferendae. *N.* Rerum pe-
nde autumant: quod Gallici sermonis vsus adeo
vt ybiuis ferme necessarius sit, et anglicum sacra-
ue litterarum studiosis eximie prodesse constet.
o poeseos latinae, ne dicam graecae, plane exa-
r: quum olim Lotichius Ouidium, Homerum
us paene vinceret, vt alia taceam. — *N.* Dulcissi-
vilescere fere coepit, cum a cuiusuis illotis ma-
ctaretur: ne nunc quidem tamen defunt Melpo-
ni, at felicius, si quid sentio germanice canunt
fae. *P.* Sed, si linguarum studium omittamus,
tot nouae artium rationes, et acutissime excogita-
tiones, quas Graeci methodos vocant, in me-
e sunt, vt inde facilius multo, quam potuerant
illas ediscamus. *N.* Ipsa hac methodi varietate
vt lux adferatur scientiis, vt inde potius impe-
t per artes iter. *P.* Oportebat tamen vnam
estare, quam si delegeris, per compendium du-
est. *N.* At: quanto discantium damno ratio ista
us fere mutatur, quam solet alio atque alio mo-
ari vestitus. *P.* Saepius tamen audio, veri co-
eo nobis esse procliuem, vt veterum errores ac
s opiniones nemo non nouerit aut explodat. *N.*
undum sub viri imagine. Ille rectius perspicit
enarius illa, de quibus in iuuentute perperam
et suam subinde infantiam ridet, interim pluri-
ribus dissentus. *P.* Iam circumueniam te, vt
is. Infinita sunt adminicula, quibus adiuti artes
io tractamus quam veteres. *N.* Non claudes.
Interim exempli loco eiusmodi quaedam profe-
. Isti tubi, in quos vitra inseruntur, et quorum
multo plura et abscondita in coelo videmus. *N.*
um. Dum regiones in lunae orbe nuncupamus,

X 3

dum